

Michel Houellebecq
Bernard-Henri Lévy

Közellenségek

Fordította
TÓTFALUSI ÁGNES

A fordító a Műfordítók Egyesületének tagja

A fordítás alapjául szolgáló mű
Michel Houellebecq – Bernard-Henri Lévy:
Ennemis Publics, Paris, Flammarion, 2008

A verseket fordította Tótfalusi István

© *Flammarion / Grasset & Fasquelle, Paris, 2008*
Hungarian translation © *Tótfalusi Ágnes, 2019*

Furcsa, de el is felejtettem, hogy *Az akvárium idegbetege* az egyik kedvenc Céline-szövegem.

Egyébként, szerintem Céline-t túlértékelik. Az *Utazás...* után zuhanni kezd a szövegei színvonala, egyre ripacszkodóbb, felszínesebb lesz a stílusuk. Persze van bennük zene, de inkább alacsony színvonalú zene, valamiféle átmenet a jazz (ó, azok a végeérhetetlen *improvizációk*, a kezdeti alapakkordok után! hogy a zenészek mennyire élvezik! és hogy én mennyire unom!) és az érzelmes *gajdolás* között, amit a XX. század elejének francia sanzonjai jelentettek (lehetetlenség újrahallgatni őket, ahogy nemrégiben meggyőződtem róla). Semmi köze Proust kifinomultan harmonikus meneteihez, hosszan kitarított zengéseihez (bár ő sem az abszolút kedvencem, de hogy valaki egy lapon említi Proustot és Céline-t, azt mindig súlyos ízlésficamnak találtam, mindenesetre csak az csinál ilyet, aki *nem tudja pontosan, mit is beszél*). És Céline szövegeinek sincs köze a Pascal *Gondolatok* című művében megnyilvánuló instrumentális lecsupaszítottsághoz, *rock and roll* tempójához (egyébként Pascal szövege nem áll közvetlen kapcsolatban a saját kora zenéjével sem; a zene valószínűleg nemigen érdekelte őt). És a Céline-szövegeknek még kevésbé van köze egy Chateaubriand vagy egy Lautréamont fenséges

szimfonikus konstrukcióihoz – a nagy irodalom megnyilvánulásai közül e két életmű ébreszti bennem a legmakacsabb csodálatot, mert Beethoven zenéjéhez hasonlatosan szinte testileg érzékeljük bennük a zsenialitást.

Azt gondolom, hogy Céline-t kettős taktika mozgatja, amikor dicshimnuszot zeng a zenéről, egyben azonnal szembe is állítja magával az *eszmékkel*, a *gondolatokkal*, amiktől undorodik. Először is el akarja hitetni, hogy a szövegein keresztül ő maga is egy felsőbbrendűnek számító zene birtokosa – holott csak a korszak népszerű zenéjét használja fel, annak korlátaival. Ezenkívül el akarja feledtetni, hogy neki nincsenek is eszméi, vagy csak nagyon ostoba, afféle antiszemita eszméi.

De attól még nem tagadhatjuk, hogy Céline, a nem zseniális, de jó regényíró lubickol és brillírozik a pamflet műfajában, mert ez a műfaj felel meg leginkább gonosz és bosszúszomjas lelkének; és az is igaz, hogy *Az akvárium idegbetege* és némelyik antiszemita gúnyiratának egyes szövegei kegyetlenül mulatságosak, és a zsémbességük egyszerűen ellenállhatatlan. Esélyem sincs, hogy ilyen eredményt érjek el, ehhez nem tudom kellőképpen felhergelni magam: eldobok egy lándzsát, de félúton lesik, valójában teszek az ellenségeimre (milyen ellenségekre?). Egyre inkább rájövök, hogy a gyűlölet és a megvetés összegeyztetetetlenek egymással.

Személy szerint én nem hiszek a zsidókban. Vagy, pontosabban, nincs kedvem hinni bennük. Tehát nagy óvatosan elkerülöm, hogy kifejtsem a véleményemet Benny Lévy interpretációjáról a tagadásban lévő zsidókkal

kapcsolatban. Ám rögtön reagálok, ez alkalommal a tökéletes ráismerés érzésével, az egyszerű mondatra, amit az apjáról ír: „Apám éppen olyan idegen volt az új közegében, mint a régiben.” Tudja, ez nem csak a zsidókra jellemző. Ezzel sok ember volt így, aki a felszabadulás környékén töltötte be a húszat.

Apám harmadikként született egy hamisítatlan, a maga eredeti, nyers állapotában létező, négygyermekes proletárcsaládba. Nem a nyomorba született, ez nem volt nyomor, egyáltalán nem (a nyomor ott kezdődik, amikor az ember nem tudja, mi lesz vele másnap, lesz-e tető a feje fölött, lesz-e mivel fűtenie, lesz-e mit ennie; aki szegény, az tudja ezeket, túl pontosan is). A munkásosztály kemény, de büszke életét éltek (a teljes foglalkoztatottság időszakában valóban létezett *a munkásosztály méltósága*, Orwell is megemlíti a maga *common decency*-jével, Paul McCartney is beszél róla, amikor a gyermekkorát idézi fel, ez nem az újságírók találmánya). Ezek az emberek a munkájukból éltek, és soha nem kellett a kezüket *könyöradományért nyújtaniuk*.

Az életük tehát *méltóságteljes* volt, ugyanakkor szörnyűségesen *behatárolt* is. Semmi nem tanúsítja ezt jobban, mint az „1936-os nagy fordulat” idején készült megható fényképek, amelyeken azt látjuk, ahogy az első fizetett szabadságra induló munkások biciklivel, árukihordó triciklivel elhagyják a külvárosuk látóhatárát, vagy a családjukkal éppen felfedezik a tengert.

Mivel nagyanyám a Cotentin-félsziget északi részéről származott, félig paraszt, félig halászcsaládból, a tenger

nem nyűgözte volna le igazán, de azt hiszem, magának is könnyek szöknének a szemébe a fénykép láttán, amelyen a nagyanyám, akit a fia elvitt a *Jégtenger*hez, először pillantja meg a gleccsert; egy kislány csodálkozó tekintete!

Apám mindig gyűlölte a saját apját (akit én nem ismertem); soha nem említette másként, mint *korlátolt vén baromként*. Az volt a harag gyökere, hogy az apja tizenégy éves korában, rögtön a bizonyítvány kézhezvétele után beadta őt inasnak az államvasutakhoz, bár az iskolai eredményei alapján szép sikerek várhattak volna rá. Nem is tudom, nagyon régi, a szememben már legendaszámba menő dolgokról beszélek, bár ez talán érdekelheti a külvárosi fiatalokat. A nagyapám megérthette volna, hogy a tanulás belépőt jelent egy sikeres élethez, a társadalmi felemelkedéshez; de ha valaki az államvasutaknál tanonckodik, akkor biztosan mindig lesz állása, nyilván így gondolkodott. Egyszóval, a fia valószínűleg jól diagnosztizálta: *korlátolt vén barom* volt.

Az inasszerződés felmondása – Franciaország háborúban – különféle ifjúsági szervezetek (UCPA, Francia Alpinista Klub): néhány év múlva apám már az előkelő Chamonix-i Hegyi Vezetők Társaságának tagja. Szép eredmény egy clamart-i proletárcsalád sarjától.

Igaz szenvedéllyel szerette a hegyeket. Ez egy valódi hegyszerelem volt. Nem előre beprogramozott, hanem genetikailag igazolhatatlan hegyszerelem. A vágy, hogy elsüppedjen a hóban, csodálat a társak iránt, akiknek elfagytak az ujjai – követelőző szerelem.

Néhány évvel később: apám otthagya Chamonix-t Val-d'Isère-ért. Földet vásárolt, és nagy házat építtetett a központban (Val-d'Isère ekkor még nem volt nemzetközi híró síparadicsom; turisztikai szempontból ekkor még nem létezett; Jean-Claude Killy³³ egyelőre csak egy zűrös kamasznak számított).

Valaki más tőkévé tette volna ezt az első beruházást, megfelelő időben újabb építkezésre fordította volna a pénzt, és hatalmas vagyonra tehetett volna szert.

Újabb néhány évvel később végre megismerkedtem az apámmal (de ne túlozzunk, annak idején egész Franciaországon átkeltem vele egy Jeepen, és mivel igazán rokonszenveztünk egymással, minden megálláskor attól rettegettem, hogy ott hagy az út szélén). Egyáltalán nem szerzett vagyont. Akkoriban *független síoktató* volt, ami azt jelentette, hogy nem szerepelt a Francia Síoktatók Szövetségének jegyzékében. Azok a gazdag, olykor nagyon gazdag emberek, akik igénybe vették a szolgáltatásait, nem a kijelölt, mindenki számára engedélyezett pályákon akartak síelni; általában azt akarták, hogy helikopterrel tegyék ki őket egy hegytetőn, például egy gleccser tetején, hogy aztán magányosan lesíeljenek a szűz hóban, egyszóval: *igazi síelésre* vágytak. Csakhogy ehhez vezetőt kellett találniuk, *hegyi vezetői képzéssel*, máskülönben tilos volt, lévén túl veszélyes.

³³ Olimpiai és világbajnok alpesi síző (sz. 1943).

Azt hiszem, apám leghíresebb ügyfele Valéry Giscard d'Estaing³⁴ volt, de őt csak egy vagy két alkalommal kíséerte. Aztán ott volt Antoine Riboud, a Danone cég alapítója is, na, ő jó ügyfél volt, apám vagy egy tucatszor kíséerte, egyszer én is velük tartottam. Egyetlen emléket őrzök a nagy tekintélyű cégvezérről: amikor a hegytetőn lévő vendéglőben a csoport tagjainak nehezen sikerült választani a főételhez járó köretek közül. Előttem van Riboud feszült tekintete, és ahogy gorombán és öntelten odaszól a pincérnek: „Salátát mindenkinek!” És tényleg, ez elég is volt, és szükségszerű – máskülönben lett volna ott minden, összevissza: sült krumpli, párolt rizs, főtt krumpli s a többi. A róla őrzött emlékem alapján egy nagy vállalatvezető olyan ember, aki a megfelelő pillanatban ki tudja mondani: „Salátát mindenkinek!”

Apámnak voltak más, kevésbé ismert, de majdnem ugyanilyen gazdag ügyfelei is, és ezekben a helyzetekben nem léteztek igazi társadalmi korlátok, engem is szívesen láttak. Így fordulhatott elő, hogy tízévesen olyan korombeli gyerekekkel játszhattam Monopoly-partikat, akik *Faisanderie utcai nagy magánpalotájában* laktak. És aztán a téli szünet végén hazamentem a nagymamámmhoz, ahol nem volt fürdőszoba (a mosdóban mosakodtunk, és időnként forraltunk egy lavór vizet). Ebben az egészben számomra nem volt semmi meglepő. A gyerekek különös lények.

³⁴ Politikus (sz. 1926), 1974–1981 között a Francia Köztársaság elnöke.

MAGVETŐ
KÖNYVKIADÓ ÉS KERESKEDELMI KFT.

www.magveto.hu
www.facebook.com/magveto
magveto.kiado@lira.hu
Felelős kiadó Dávid Anna

Készült a Gyomai Kner Nyomda Zrt.-ben,
a nyomda alapításának 137. esztendejében, 2019-ben
A Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja
Felelős vezető Erdős Tamás vezérigazgató
Telefon: 66/887-400
<http://www.gyomaikner.hu>
E-mail: knernyomda@gyomaikner.hu

Kontrollszerkesztő Darvasi Ferenc
Felelős szerkesztő Rostás Eni
Kézirat-előkészítő Tomka Eszter
Korrektor Hradeczky Moni
Műszaki vezető Takács Klári
A kötetet Pintér József tervezte
Kiadványszám 8929
Garamond betűtípusból szedve
ISBN 978 963 14 3847 5